

פרנהייט 451: האיפון הרג את גיבור הספר

לרגל יום השנה הראשון למותו של ריי ברדבורי יצאה גרסה מחודשת לספרו שניבא את זרימת הבידור אל מוחותינו הממונים. למה לקרוא בספרים כשהכול נמצא ביוטיוב?

יוסף סאקס | 5/7/2013 1:41

תגיות: פרנהייט 451, ריי ברדבורי הופעתה של גרסה מחודשת ל"פרנהייט 451" בעברית, שתזמנה ליום השנה הראשון למותו של הסופר ריי ברדבורי ולציון שישים שנה להוצאה המקורית של הספר באנגלית, היוותה רגע של הרהור עברי. לא שהייתי חובב גדול של ברדבורי או קורא של מדע בדיוני (למרות שהייתי ילד שאכל ספרים וטרקי מושבע, דהיינו מעריץ גדול של "מסע בין כוכבים"). למעשה, למעט כמה סיפורים קצרים שאת תוכנם אינני זוכר, פרי עטו היחיד של ברדבורי שאי פעם קראתי בשקידה היה "פרנהייט 451" – וזאת כתלמיד כיתה ט' בארה"ב ב-1984.

ריי ברדבורי צילום: AP

אולי היה זה מפני שכותבי תוכניות הלימודים החליטו שבשנה משמעותית זו כדאי שהסילבוס בספרות יכלול את הרומנים הדיסטופיים, ובמיוחד את הנבואה השחורה של אורוול על השנה שבה חיינו, ואולי מכיוון שהמלחמה הקרה עוד לא באה לסופה, ונבואות הזדון של "חוות החיות" ודומיו היו חלק מהאינדוקטרינציה שלנו נגד תפיסות עולם אנטי-אמריקניות.

זכרתי את "פרנהייט 451" כסיפור אפל על עולם שבו ספרים הוצאו אל מחוץ לחוק, וכבאים כבר לא מכבים

שרפות אלא מחרימים ספרים מוברחים ושורפים אותם (451 מעלות פרנהייט היא הטמפרטורה שבה נייר עולה באש). בגלל שמזגתי את הסיפור עם הז'אנר הדיסטופי בכללותו, טעיתי לגמרי בזכרי את תמצית העלילה כמציגה משטר טוטליטרי שבו "משטרת המחשבות" מדכאת את הכוחות של היצירה הספרותית ככלי לתעמולה ושליטה על דעת הקהל.

כעת, עם חזרתי אל הרומן של ברדבורי, הופתעתי לגלות שאין זו העלילה של "פרנהייט 451" כלל. בניגוד לצגים הביתיים ב"1984", שאפשרו לאח הגדול להשגיח על כולם, קירות הבתים ב"פרנהייט 451" מכוסים צגים, מעין חדר צ'אט אינטראקטיבי ומערכת מסירה של זרם בלתי פוסק של קטעי בידור קצרים. בהיותם רחוקים מהצגים, לאנשים היו "צדף אלקטרוני" או "רדיו אצבעוני" שנכנסו בנוחות לאוזן על מנת להזרים אליו בידור (נשמע מוכר, משתמשי האיפון?) עם ניוונו של המוח הקולקטיבי. ההתייחסות לספרים נעשית עוינת, בעולם שהולך ונהיה יותר ויותר אנטי-השכלתי. נציב הכבאים ביטי מסביר לגיבור הרומן, מונטאג, שכולם הלוא רוצים להיות מאושרים, ואנחנו נותנים להם אושר, הנאה, ריגוש.

מונטאג פוגש את פאבר, פרופסור לאנגלית לשעבר שסובל מייסורי מצפון על שלא הגן על הספרים לפני שהיה מאוחר מדי. בהסבירו את היתרונות שבקריאה הוא מציע שזוהי הגישה הטובה ביותר לפנאי. "אה, אבל יש לנו הרבה שעות חופשיות", סותר מונטאג, ולכך עונה הפרופסור: שעות חופשיות, כן. אבל זמן לחשוב? אם אתה לא נוהג במהירות של מאה מייל לשעה, כך שאינך יכול לחשוב על דבר מלבד הסכנה, אז אתה משחק במשהו, או יושב בחדר שבו אינך יכול להתווכח עם ארבעת הקירות של הטלוויזיה, למה? כי הטלוויזיה 'אמיתית'. היא מיידית, יש לה ממדים. היא אומרת לך מה לחשוב ומחדירה זאת פנימה. זו חייבת להיות האמת. זה נראה כל כך אמיתי. היא מקפיצה אותך מהר כל כך למסקנות שלה, שלמוח שלך אין די זמן למחות, איזה שטויות! (עמ' 93-94).

מהדורה חדשה לקלאסיקה העל-זמנית

פרנהייט

451

ר"י ברדבורי

לא ספר על משטר טוטליטארי. "פרנהייט 451" כריכת הספר

ברדבורי שואל אותנו למה שמישהו ירצה לקרוא – לקרוא בעיון ובעומק, ולא רק את ספרי הקומיקס שהכבאים עוד מתירים – ולא לראות את צ'רלי נושך את האצבע, או להיות האדם השני מיליארד שרואה את "גנגם סטייל" ביוטיוב.

אבל הקריאה היא חלק חיוני לחיים ערים ומעורבים. אני זוכר את עצמי נכנס לראשונה לספריית ישיבה יוניברסיטי בניו יורק כסטודנט, כשלמולי שלט גדול שעליו ציטוט של ר' יהודה אבן תיבון: "שים ספרים חבריך, רעה בגניהם ולקוט שושניהם".

לקראת סוף הרומן מונטאג פוגש את מחתרת הספרים – אוהבי ספרים מנודים, שלמדו ספרות שלמות בעל-פה. זה את ג'ונתן סוויפט, וזה את "המדינה" של אפלטון (מונטאג לבסוף לוקח על עצמו לשנן את ספר קהלת). כמו התנאים או האמוראים, הם "בעלי המסורה" של "הספרות שבעל

פה". האין זו מהות הקריאה? האם הספרים שאנו קוראים לא נהיים חלק מאיתנו?

התרגום המצוין של נועה מנהיים יזכיר לקוראים הישראלים את מרכזיות הקריאה בתרבותנו, במסורתנו ובחברתנו, ובה בעת הוא מזהיר מפני הסכנה האפוקליפטית של מגמות מסוימות. באפילוג החדש, שממקם את הרומן בתוך ההקשר הרחב יותר של הז'אנר הדיסטופי, היא מזכירה לנו ש-60 שנה לאחר ההוצאה הראשונית של הספר אנו חיים ב"עולם חדש מופלא", שבו אתר כמו אמאזון יכול למחוק ספר אלקטרוני שלם בלחיצת כפתור (מה שקרה לפני ארבע שנים, באופן אירוני, לספרו של אורול).

עדיף מכל ספר?

אנו מסתובבים עם סמארטפונים, שאיתם אנו יכולים לגשת כמעט אל כל עולם הידע האנושי, אך משתמשים במכשירים אלו כדי לצפות בחתולים משחקים עם חוט. האח הגדול לא היה מסוכן כל כך בסופו של דבר. האם נוכל לומר את אותו הדבר על תוכנית הריאליטי העונה לאותו שם?

**"פרנהייט 451", ריי ברדבורי
מאנגלית ואחרית דבר: נועה מנהיים
כנרת, זמורה-ביתן, 2013**

**הרב יוסף סאקס הוא מייסדה של "עמותת עתיד" לחינוך יהודי ומרצה ב"בית עגנון"
בירושלים**

מתוך מוסף "ערב שבת".
היכנסו לעמוד הפייסבוק החדש של מעריב בואו להמשיך לדבר על זה בפורום ספרים וספרות-

תפוז אנשים